

Nazwa przedmiotu: Balistyka wewnętrzna
Nazwa w jęz. angielskim: Internal ballistics
Kod przedmiotu: WTCCWCSI-Min

Dane dotyczące przedmiotu:

Jednostka oferująca przedmiot: Wydział Mechatroniki i Lotnictwa
Przedmiot dla jednostki: Wydział Nowych Technologii i Chemii
Obowiązuje od naboru październik 2016

Domyślny typ protokołu dla przedmiotu:

Egzamin

Język wykładowy:

polski

Skrócony opis:

Równanie stanu gazów prochowych Noble-Abela. Podstawowe zależności pirostatyki i pirostatyki. Parametry energetyczne i termodynamiczne gazów prochowych. Szybkość spalania prochu. Bilans energii strzału w prochowych układach miotających. Krzywe balistyczne. Budowa i zasad działania rakietowych układów napędowych. Ciąg, impuls całkowity i jednostkowy ciągu. Modelowanie pracy układów miotających i napędowych. Tendencje rozwojowe układów miotających i napędów rakietowych.

Opis:

Wykłady / metoda werbalno-wizualna z wykorzystaniem nowoczesnych technik multimedialnych:

1. Rola i zadania balistyki wewnętrznej. Równania stanu gazów prochowych. Wzór Noble-Abela. Podstawowy wzór pirostatyki./2
2. Geometryczne prawo spalania. Charakterystyki geometryczne ziaren prochowych. Równanie dopływu gazów prochowych. Szybkość spalania prochu. tendencje rozwojowe w dziedzinie stałych materiałów miotających./2
3. Doświadczalne metody badań charakterystyk energetyczno-balistycznych stałych materiałów miotających./2
4. Budowa i zasada działania klasycznego układu miotającego broni palnej. Zjawisko strzału - podział na okresy. Krzywe balistyczne. Nietypowe układy miotające./2
5. Bilans energii strzału. Podstawowy wzór pirostatyki. Prace drugorzędne gazów prochowych./2
6. Problem główny balistyki wewnętrznej (PGBW) broni lufowej.
7. Rodzaje oraz budowa i zasada działania silników rakietowych na paliwo stałe (SRPS)./2
8. Równanie Bernoulliego. Parametry spiętrzenia i krytyczne. Przepływ gazów przez dyszę./2
9. Ciąg. Impuls całkowity oraz impuls jednostkowy ciągu. Wpływ impulsu na charakterystyki lotu rakiety./2
10. Prawo szybkości spalania stałego paliwa rakietowego (SPR). Funkcja ciśnieniowa, temperaturowa i erozyjna./2
11. Bilans masy gazów w komorze spalania SRPS. Problem główny balistyki wewnętrznej silników rakietowych./2
12. Samoregulacja ciśnienia w komorze spalania SRPS. Stabilna i niestabilna praca SRPS./2
13. Budowa i zasada działania silników rakietowych na paliwo ciekłe (SRPC). podobieństwa i różnice pomiędzy SRPS a SRPC. Tendencje rozwojowe przyszłościowych napędów rakietowych./2
14. Procesy wewnątrzkomorowe w SRPC. Nagrzewanie komory spalania i dysz podczas pracy silnika rakietowego. Ochrona termiczna./2

Ćwiczenia / metoda praktyczna:

1. Obliczenia charakterystyk geometrycznych ziaren prochowych oraz wartości parametrów energetycznych i balistycznych gazów prochowych z wykorzystaniem równania stanu gazów Noble-Abela./2
2. Metoda numeryczna rozwiązania PGBW broni lufowej. Analiza wpływu różnorodnych czynników na parametry strzału z broni palnej./2
3. Metoda numeryczna rozwiązania PGBW silników rakietowych na paliwo stałe. analiza wpływu różnorodnych czynników na pracę silnika rakietowego./2

Laboratoria / metoda praktyczna:

1. Wyznaczanie ciepła spalania stałych materiałów miotających./2
2. Wyznaczanie wartości parametrów równania stanu gazów Noble-Abela oraz szybkości spalania stałych materiałów miotających./4
3. Eksperymentalne rozwiązanie PGBW broni lufowej./2
4. Eksperymentalne wyznaczenie impulsu jednostkowego ciągu./2
5. Eksperymentalne wyznaczenie współczynników funkcji ciśnieniowej prawa szybkości spalania SPR./2

Literatura:		
Podstawowa: [1] S. Torecki, Balistyka wewnętrzna. Warszawa, WAT 1980, sygn. S-42926. [2] S. Torecki, Balistyka wewnętrzna silników raketowych na paliwo stałe. Warszawa, WAT 1989, sygn. S-49201. [3] S. Torecki, Podstawy termodynamiczne balistyki wewnętrznej i silników raketowych, Warszawa, WAT 1986, sygn. S-47523. [4] Z. Leciejewski, w. Sobczak, Z. Surma, Balistyka wewnętrzna - ćwiczenia laboratoryjne, Warszawa, WAT 1997. Uzupełniająca: [1] S. Torecki, 1000 słów o broni i balistyce. Warszawa, Wydawnictwo MON 1982. [2] S. Torecki, Silniki raketowe. Warszawa, Wydawnictwo Komunikacji i Łączności 1984. [3] J. Nowicki, K. Zięcina, Samoloty kosmiczne. warszawa, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne 1989. [4] S. Wiśniewski, Termodynamika techniczna. warszawa, Wydawnictwo Naukowo-Techniczne 1980.		
Efekty kształcenia:		
Numer	Opis	Odniesienie do efektów kierunkowych
W1	Posiada ogólna wiedzę z zakresu fizyki umożliwiającą rozumienie zjawisk i procesów fizycznych zachodzących w układach miotających i napędowych	K_W08
W2	Zna podstawy teoretyczne oraz budowę i zasady działania aparatury laboratoryjnej i naukowo-pomiarowej wykorzystywanej do badań właściwości energetyczno-balistycznych stałych materiałów miotających oraz potrafi dokonywać pomiaru i interpretować wyniki pomiaru wielkości fizykochemicznych materiałów miotających i napędowych	K_W10
W3	Zna zasady bezpieczeństwa i higieny pracy obowiązujące podczas prac z materiałami wysokoenergetycznym	K_W14
U1	Umie mierzyć i obliczać istotne parametry zjawisk i procesów związanych ze spalaniem materiałów miotających i napędowych. Potrafi ocenić uzyskany wynik pomiaru z punktu widzenia dokładności i precyzji. Umie przeprowadzić analizę uzyskanych wyników pomiarów wraz z oceną błędów pomiarowych	K_U04; K_U07
U2	Umie korzystać z literatury fachowej, baz danych oraz innych źródeł informacji w celu pozyskania niezbędnych danych oraz ma podstawową zdolność oceny rzetelności pozyskanych informacji	K_U09
U3	Dostrzega społeczne, ekonomiczne i inne pozatechniczne skutki użytkowania materiałów wysokoenergetycznych	K_U12
K1	Ma świadomość poziomu swojej wiedzy i umiejętności w zakresie posługiwania się materiałami wysokoenergetycznymi	K_K01
K2	Potrafi pracować w zespole i ma świadomość odpowiedzialności za wspólnie realizowane zadania	K_K02
K3	Ma świadomość ważności pozatechnicznych aspektów i skutków użytkowania materiałów wysokoenergetycznych oraz układów technicznych je wykorzystujących	K_K07
Metody i kryteria oceniania:		
Przedmiot kończy się egzaminem pisemnym Ćwiczenia – nie są oceniane natomiast zaliczenie ćwiczeń wymaga aktywnej obecności na zajęciach (wykonywania zadanych przykładów obliczeniowych). Laboratorium –zaliczenie laboratorium wymaga aktywnej obecności studenta na zajęciach oraz uzyskania pozytywnej oceny z wykonanego i oddanego pisemnego sprawozdania z przeprowadzonego ćwiczenia laboratoryjnego. Zaliczenie przedmiotu wymaga uzyskania pozytywnej oceny z zajęć laboratoryjnych oraz zdania pisemnego egzaminu zawierającego pytania otwarte oraz testowe wielokrotnego wyboru. Osiągnięcie efektów W1, U2, U3, K1 i K3 weryfikowane jest podczas egzaminu, natomiast efekty W2, W3, U1 i K2 sprawdzane są w trakcie realizacji ćwiczeń laboratoryjnych. Ocena egzaminu ustalana jest w sposób następujący: ocena 2 – poniżej 50% poprawnych odpowiedzi; ocena 3 – 50 ÷ 60% poprawnych odpowiedzi; ocena 3,5 – 61 ÷ 70% poprawnych odpowiedzi; ocena 4 – 71 ÷ 80% poprawnych odpowiedzi; ocena 4,5 – 81 ÷ 90% poprawnych odpowiedzi; ocena 5 – powyżej 91% poprawnych odpowiedzi. Ocenę bardzo dobrą otrzymuje student, który posiadał wiedzę, umiejętności i kompetencje przewidziane efektami kształcenia, a ponadto wykazuje zainteresowanie przedmiotem, w sposób twórczy podchodzi do powierzonych zadań i wykazuje się samodzielnością w zdobywaniu wiedzy, jest wytrwały w pokonywaniu trudności oraz systematyczny w pracy. Ocenę dobrą otrzymuje student, który posiadał wiedzę i umiejętności przewidziane programem nauczania w stopniu dobrym. Potrafi		

rozwiązywać zadania i problemy o średnim stopniu trudności.

Ocenę dostateczną otrzymuje student, który posiadał wiedzę i umiejętności przewidziane programem nauczania w stopniu dostatecznym. Samodzielnie rozwiązuje zadania i problemy o niskim stopniu trudności. W jego wiedzy i umiejętnościach zauważalne są luki, które potrafi jednak uzupełnić pod kierunkiem nauczyciela.

Ocenę niedostateczną otrzymuje student, który nie posiadał wiedzy, umiejętności i kompetencji w zakresie koniecznych wymagań. Na końcową ocenę składają się oceny uzyskane na egzaminie oraz oceny z zajęć laboratoryjnych.

Praktyki zawodowe:

brak

Forma studiów

stacjonarne

Rodzaj studiów

I stopnia

Rodzaj przedmiotu

obowiązkowy

Przedmioty wprowadzające

Teoria materiałów wybuchowych: znajomość teoretycznych podstaw inicjacji i przebiegu procesów spalania i detonacji, znajomość podstawowych charakterystyk materiałów wybuchowych i eksperymentalnych metod ich wyznaczania, znajomość termochemii przemian wybuchowych.

Chemia i technologia MW: znajomość metody syntezy, wydzielania i oczyszczania nieorganicznych i organicznych związków wybuchowych, znajomość zasad komponowania mieszanin wybuchowych, znajomość właściwości związków wybuchowych i zasad bezpieczeństwa podczas pracy z materiałami wybuchowymi.

Programy

kierunek: Chemia

specjalność: Materiały wybuchowe i pirotechnika

Forma zajęć liczba godzin/rygor

semestr	x- egzamin, + zaliczenie, # projekt						ECTS
	razem	wykłady	ćwiczenia	laboratoria	projekt	seminarium	
VI	46	28 / x	6	12 / +			4

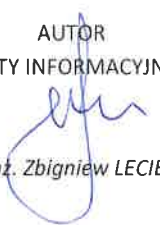
Autor

dr hab. inż. Zbigniew Leciejewski

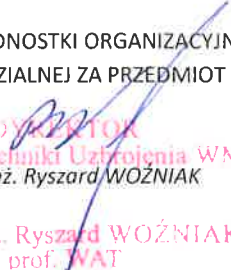
Bilans ECTS

Lp.	Aktywność	Obciążenie w godz.	
1	Udział w wykładach	28	
2	Samodzielne studiowanie tematyki wykładów	30	
3	Udział w ćwiczeniach	6	
4	Samodzielne przygotowanie się do ćwiczeń	10	
5	Udział w laboratoriach	12	
6	Samodzielne przygotowanie się do laboratoriów	12	
7	Udział w seminariach		
8	Samodzielne przygotowanie się do seminariów		
9	Realizacja projektu		
10	Udział w konsultacjach	6	
11	Przygotowanie do egzaminu	10	
12	Udział w egzaminie	2	
		Godz.	ECTS
Sumaryczne obciążenie pracą studenta		116	4
Zajęcia z udziałem nauczycieli: 1+3+5+7+9+10+12		54	2
Zajęcia o charakterze praktycznym: 5+6+9		24	1
Zajęcia powiązane z działalnością naukową: 1+2+3+4+7+8		74	2,5

AUTOR
KARTY INFORMACYJNEJ

Dr hab. inż. Zbigniew LECIEJEWSKI

KIEROWNIK JEDNOSTKI ORGANIZACYJNEJ
ODPOWIEDZIALNEJ ZA PRZEDMIOT

DYREKTOR
Instytutu Techniki Uzbrojenia WMF
Dr hab. inż. Ryszard WOŹNIAK

dr hab. inż. Ryszard WOŹNIAK
prof. zwat